

۷۹۸۹

دانشگاه تهران

دانشکده بهداشت

پایان نامه

برای دریافت درجه فوق لیسانس

علوم بهداشتی (M.S.P.H)

در رشته آموزش بهداشت

موضوع

بررسی میزان علاقه دانش آموزان سال اول و سوم راهنمایی بیرجند

به مفاد بهداشتی

براهنمائی

سرکار خانم دکتر پورا ندخت نوذری

نگارش

جهانگیر انماری زامنندی

سال تحصیلی : ۱۳۶۰ - ۶۱

بسمه تعالی

تقدیم به :

پژوهشگرانی که در تحقق بخشیدن اهداف عالیها آنها

تلاش میکنند.

۵۶۸۶

با تشکر و سپاس فراوان از استاد عالیقدر: سرکار خانم
دکتر پوران دخت نوذری که در طول دوره دانشکده و هم در به شمس
رسانیدن این پایان نامه، سعی بیدریغ مبذول داشته‌اند،
از جناب آقای پرویز کمالی که رهنمودهای ارزنده ایشان در رفع
مشکلات آماري فوق العاده موثر بوده است قدردانی مینمایم.
همچنین از جناب آقای دکتر سید باقر قائمیان سرپرست ارجمند
گروه خدمات بهداشتی و جناب آقای دکتر بهمن نیک پور که اینجانب
را در انجام این بررسی یاری و راهنمایی نموده اند کمال امتنان
را دارم.

فهرست مطالب

مفصله

=====

عنوان

=====

۱ - ۱۳

فصل اول :

۱	نظراسلام راجع به بهداشت جسم و روان
۲	مقدمه
۵	طرح مساله
۶	اهمیت بررسی
۸	هدف بررسی
۹	فرضیه ها
۹	تعریف مفاهیم
۱۲	نظرات و فرضیات موجود در رابطه با موضوع
۱۳	محدودیت های بررسی
۱۴ - ۲۵	فصل دوم
۱۴	مروری بر مطالعات انجام شده
۲۴ - ۲۲	فصل سوم :
۲۶	طرح یا روش انتخاب شده در بررسی

۲۷	جمعیت و موقعیت منطقه مورد بررسی
۲۷	معرفی جامعه مورد مطالعه
۳۱	نحوه انتخاب نمونه
۳۱	دلایل انتخاب نمونه
۳۲	آزمایش مقدماتی
۳۳	روش جمع آوری اطلاعات
۳۴	تکنیکهای آماری مورداستفاده در بررسی
۳۵ - ۶۳	فصل چهارم :
۳۵	تجزیه و تحلیل یافته‌های بررسی
۳۶	مقایسه میانگین علاقه دانش‌آموزان به مفاهیم دبهداشتی در رابطه با جنس و سال تحصیلی
۳۸	مقایسه میانگین علاقه دانش‌آموزان به مفاهیم دبهداشتی در رابطه با تحصیلات پدر
۴۱	مقایسه میانگین علاقه دانش‌آموزان به مفاهیم دبهداشتی در رابطه با تحصیلات مادر
۴۴	مقایسه میانگین علاقه دانش‌آموزان به مفاهیم دبهداشتی در رابطه با شغل پدر

۴۷	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در رابطه با شغل مادر
۴۹	مقایسه میزان علاقه دختران و پسران به هریک از - مطالب بهداشتی
۵۲	مقایسه میزان علاقه دانش آموزان سال اول و سوم به هریک از مطالب بهداشتی
۵۵	مقایسه یافته‌های بررسی با نتایج حاصل از تحقیق انجام شده در سال ۵۹ - ۱۳۵۸ در تهران
۶۴ - ۷۵	فصل پنجم :
۶۴	بحث و نتیجه گیری
۷۰	پیشنهادات
۷۲	خلاصه فارسی
۷۴	خلاصه انگلیسی
۷۶ - ۸۴	ضمائم :
۷۶	پرسشنامه
۸۰	نقشه
۸۱	کارت بهداشتی دانش آموز
۸۲	منابع فارسی
۸۳	منابع انگلیسی

فهرست جداول

شماره جدول	عنوان جدول	صفحه
۱	مفاد بهداشتی موردعلاقه دانش آموزان ایالت کانک تیکات امریکا از دوره کودگستان تا پایان دوره دبیرستان	۱۷
۲	مقایسه علائق دانش آموزان به مفاد بهداشتی در نقاط مختلف دنیا	۲۴
۳	دانش آموزان دختر انتخاب شده از مدارس راهنمایی	۲۸
۴	دانش آموزان پسر انتخاب شده از مدارس راهنمایی	۲۸
۵	ترکیب دانش آموزان در رابطه با میزان سواد پدر و مادر	۲۹
۶	ترکیب دانش آموزان در رابطه با شغل پدر و مادر	۳۰
۷	حجم جامعه و نمونه انتخاب شده در این بررسی	۳۱
۸	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با جنس و سال تحصیلی	۳۷
۹	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در ارتباط با تحصیلات پدر	۴۰
۱۰	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در رابطه با تحصیلات مادر	۴۲
۱۱	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در رابطه با شغل پدر	۴۶
۱۲	مقایسه میانگین علاقه دانش آموزان به مفاد بهداشتی در رابطه با شغل مادر	۴۸
۱۳	مقایسه میزان علاقه دختران و پسران به هر یک از مطالب بهداشتی	۵۱
۱۴	مقایسه میزان علاقه دانش آموزان سال اول و سوم راهنمایی به هر یک از مطالب بهداشتی	۵۴

فصل اول

نظر اسلام راجع به بهداشت جسم و روان

در دین مبین اسلام ، موازین بهداشتی از طرفی بصورت دستورات اخلاقی
شعارهای مذهبی ، احکام فقهی تحت عناوین : واجب و مستحب و مباح و مکروه
و حرام بر مسلمانها عرضه شده است . نظافت که یکی از ارکان مسائل بهداشتی
است نشانه ایمان بشمار آمده است . از طرف دیگر بانهی از منکراتی مانند:
فحشا ، قمار ، نوشیدن مواد سکرآور ، مصرف مواد مخدر ، در تامين سلامت
جسمی و اجتماعی کوشش بعمل آمده است و با توصیه رعایت موازین اخلاقی نظیر:
سفارش به صبر و صفا ، مهرورزی ، بخشش ، دوری از حرص و حسد و ظلم در برقراری
سلامت روحی فرد و جامعه رهنمودهای فراوانی داده شده است ، که رعایت هر
یک از این موازین به نوبه خود میتواند آسایش جسمی و روانی شخص و اجتماع
را فراهم و ضمانت کند. (۱)

مقدمه

آموزش بهداشت عبارتست از مجموعه تجربیاتی که به نحو مطلوبی در دانش و طرز تفکر و رفتار جامعه مؤثر بوده، موجب سلامت فردی و اجتماعی و نژادی میشود و عامل مهمی در پیشرفت و اعتلاء سطح تندرستی است که بوسیله آن میتوان با تقویت انگیزه و احساس، مردم رایاری داد تا مشکلات بهداشتی خود را تشخیص داده با آگاهی و استفاده از امکانات و توانائیهای خود بتوانند با تغییرات بیولوژیکی، روانی، اجتماعی که در طول زندگی با آن مواجه هستند تطبیق حاصل کنند و نقش خود را بطور فعال و با احساس مسئولیت بیشتر، جهت اعتلاء سلامت جامعه ای که در آن زندگی میکنند ایفا نمایند. بعبارت دیگر دانش و نگرش و رفتاری کسب نمایند که بتوانند با مسائل بهداشتی ورفاهی خود و خانواده و جامعه شان مقابله کنند (۲).

کمیته خبرگان سازمان جهانی بهداشت که در سال ۱۹۶۷ در ژنو تشکیل شد، در تعریف آموزش بهداشت میگوید: "آموزش بهداشت عبارتست از تشویق و ترغیب مردم برای قبول و نگاهداری رفتار و اعمالی که برای ادامه زندگی سالم ضروری است، و همچنین بکار بردن عقل و منطق برای استفاده صحیح از خدمات بهداشتی که در دسترس آنان است."

تنها پس از مطالعه و بررسی کامل مردم از لحاظ فکرو برداشت و علائق و اعتقادات و ارزشهای فرهنگی و خواستها و نیازها و تنظیم برنامه‌های براساس آنها است که آموزش بهداشت میتواند مؤثر بوده، در نهایت موجبات همکاری و خودیاری مردم را در برنامه‌های بهداشتی فراهم سازد.

ضرورت وجودی و فلسفه تشکیلات بهداشت مدارس ناشی از این حقیقت است که: کودکان گروه سنی ۵ - ۱۵ سال در هر کشور، رقم بزرگی از جمعیت را در بر میگیرد. بعلت آسیب پذیری این توده عظیم، توجه به تامین و برقراری بهداشت و سلامت آنها، تا شیرانکارنا پذیری در ارتقاء سطح بهداشت کشور خواهد داشت.

طرح برنامه کلی برای آموزش بهداشت مدارس را میتوان، یکی از مسائل سهل و ممتنع شمرد. بهمین دلیل ترنر^{*} بیان میدارد که:

" تعیین و پیشنهاد یک برنامه کلی آموزش بهداشت، بهمان اندازه بی معنی است که، کوشش بعمل آید تا فقط یک مدل خانه برای همه مردم جهان ساخته و عرضه شود. (۳) اگر آموزش بهداشت تنها، بصورت سخنرانی باشد و فراگیران فقط بعنوان دریافت کننده اطلاعات در نظر گرفته شوند، نتیجه چندان رضایت بخش نخواهد بود. ولی اگر فراگیران نیز در فعالیتهای بهداشتی شرکت کنند

* . Turner

و بتوانند علائق و استعداد های خود را پرورش دهند ، آموزش موء شرخوا هدیود (۴) .

با یددانست : هدف آموزش بهداشت تنها ، آگاه کردن مردم نیست . بلکه کوشی در ایجا درفتا ربهداشتی ویا تغییر عادت غیر بهداشتی میباشد . رسیدن به ایسن هدف وقتی میسر است که علائق مختلف افراد تحت آموزش مشخص گردد ، و براین اساس ، رغبت آنها برای یادگیری برانگیخته شود . (۵) آنچه موجب یادگیری میشود ، درست همان فعالیتها یی است که شخص یا دگیرنده خود انجام میدهد ، نه آنچه معلم میکند . برنامهای که برای پرورش علاقه ها طرح ریزی میشود بایستی به دانش آموزان فرصت دهد تا به جستجوی زمینه های که باید علائق در محدوده آنها پرورش پیدا کند ، بپردازند و از این جستجو رضایت خاطر بدست آورند . اگر آموزشهایی که داده میشود مورد علاقه دانش آموزان نباشد و آنها راضی نکنند ، با احتمال قوی در تحقق هدفهای مطلوب ، موفقیتی نخواهیم داشت . (۶)

طرح مساله:

=====

قبل از هر چیز وظیفه معلم آنست که ، نوع علائق فراگیر را در یاد و آنچه را که در رابطه با بهداشت فراگرفتنی است تعیین نماید ، سپس دانش آموزان را به فراگیری آن ترغیب کند و مواد آموزشی برایشان فراهم سازد و این مواد را به فراخور استعداد دانش آموز و قدرت یادگیری اش به او آموزش دهد. (۷) نشریات فراوانی که درباره نظریه تعلیم و تربیت پیشروانتشار یافته است ، اساس و مبنا ی هدفهای تربیتی را علاقه های دانش آموزان معرفی میکنند . طبق این عقیده ، علاقه های کودکان را باید تشخیص داد تا بتوان از آنها بعنوان کانونهای هدفهای تربیتی استفاده کرد (۸).

اگر مطالب آموزشی مورد علاقه فراگیر باشد ، یادگیری آن سریع بوده ، دیرتر فراموش میشود و چنانچه مسائل بهداشتی در دوره اجتماعی شدن نوجوان و در سالهای اولیه آموزش بطور منظم به وی ارائه شود ، احتمال یادگیری و کاربردشان در رفتار خیلی بیشتر خواهد بود.

بنابراین دلایل فوق ، به زعم نگارنده ، یافتن علائق بهداشتی دانش آموزان در سنین مدرسه که از مهمترین سالهای یادگیری میباشد از اهمیت خاصی برخوردار است و به این وسیله میتوان فرصتهای آموزشی مناسبی برای فراگیران

ایجاد نمود و میزان یادگیری را افزایش داد.

اهمیت بررسی :

یافتن علائق دانش آموزان بعنوان انگیزه‌ای برای یادگیری حائز اهمیت است ، زیرا غالباً فرد به چیزهایی توجه میکند و کارهایی را انجام میدهد که مورد علاقه او میباشد . بسیاری از مربیان معتقدند که کارتعلیم را باید با پرداختن به علاقه‌های موجود دانش آموزان آغاز کرد و ارزش این رویه را رسمای پذیرند . بنابراین گروههای مختلف ، سرگرم تحقیق در علاقه های دانش آموزانند تا بدینوسیله راههای مناسبتری برای رسیدن به هدفهای تربیتی بیابند . موضوع استفاده از علاقه های دانش آموزان بعنوان یکی از مبانی اصلی هدفهای تربیتی اینطور بیان میشود : آموزش جریانی است فعال که متضمن کوششهای فعالانه شخص دانش آموز میباشد و بطور کلی ، فراگیرتنها چیزهایی را می آموزد که خود انجام میدهد . اگر شرایط مدرسه با موضوعات مورد علاقه دانش آموز ارتباط داشته باشد ، وی فعالانه در یادگیری وانجام امور مربوط شرکت خواهد جست و راه مواجهه صحیح با مشکلات را خواهد آموخت . اگر محققى بخواهد پیرامون اوضاع بهداشتی دانش آموزان ، تحقیق جامعی انجام دهد ، بایستی این امر را از جنبه‌های مختلف ، مورد بررسی قرار دهد .

مانند: مطالعه اعمال کودک، دانش و عقاید، نگرشها، علاقه ها و غیره.
 زیرا با یک مطالعه واحد هرگز نمیتوان همه جنبه های زندگی فرد را بررسی کرد.
 انواع علاقه های او را تشخیص داد.

تحقیقاتی در خصوص: عادات مربوط به غذا خوردن، استراحت، پاکیزگی،
 دانش فرد در مورد بهداشت، مفاهیم نادرستی که ممکن است دانش آموزان در-
 باره بهداشت جسمی و روانی داشته باشند و بالاخره علاقه به یادگیری بیشتر
 در زمینه های مختلف بهداشتی، میتواند اطلاعات مهمی را در مورد وضع
 بهداشت دانش آموزان فراهم سازد. (۹)

مطالعه حاضر با الهام از کار تحقیقی خانم هما معارف که خود ملهم
 از تحقیقات انجام شده در سایر نقاط دنیا میباشد، صورت گرفته است. مطالعه
 خانم معارف تلاشی در جهت یافتن تشابه یا تفاوت بین علائق دانش آموزان
 ایرانی به مفاد بهداشتی با الگوی ترسیم شده در انگلستان و اوگاندا و چند کشور
 دیگر آفریقا بوده است. اهمیت و لزوم چنین بررسی در رابطه ای است که علاقه
 با میزان وسرعت یادگیری دارد. علاقه از مهمترین عواملی است که دانش آموز
 را بطرف یادگیری و کنکاش در مطالب سوق میدهد.

آنچه که انجام چنین بررسی را لازم و ضروری میسازد، کاربرد احتمالی نتایج حاصل از آن در تعیین نوع مطالب و اولویت آنها برای نگارش کتابی تحت عنوان بهداشت برای دانش آموزان این دوره است .

هدف بررسی :

هدف بررسی حاضر، یافتن علائق دانش آموزان دوره راهنمایی بیرجند به مفاد بهداشتی است . تحقیقی مشابه قبلا در منطقه ای از شهر تهران انجام شده بود . امید آنکه با انجام تحقیقات مشابه در نقاط مختلف کشور، الگویی زنجیره ای از علاقمندیهای بهداشتی دانش آموزان بدست آید . هدف کلی در این تحقیق بررسی میزان علاقه دانش آموزان دختر و پسر سال اول و سوم دوره راهنمایی شهر بیرجند به مفاد بهداشتی بوده است که شامل : بهداشت فردی و ورزش ، بهداشت محیط ، بهداشت خانواده ، بهداشت مواد غذایی ، بیماریها و ساختمان اندامها و کمکهای اولیه ، بهداشت روانی و اعتیاد میباشد .

علت انتخاب دوره راهنمایی برای انجام این بررسی نبودن ساعت درسی و کتابی تحت عنوان بهداشت در دوره راهنمایی بود . امید آنکه با یافتن الگوی علائق دانش آموزان ، رهنمودی برای برنامه ریزی کتب درسی مورد نیاز این دوره بدست آید . لازم به توضیح است که سال اول و سوم راهنمایی